

Zadeva C-39/24

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

Datum vložitve:

15. januar 2024

Predložitveno sodišče:

Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n.º 6 de Ceuta
(prvostopenjsko in preiskovalno sodišče št. 6 v Ceuti, Španija)

Datum predložitvene odločbe:

2. januar 2024

Tožeča stranka:

Justa

Tožena stranka:

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S. A.

[...] (ni prevedeno) [Predložitveno sodišče, postopek in stranke] [...] (ni prevedeno)

SKLEP

[...] (ni prevedeno)

DEJANSKO STANJE

- 1 Postopek je bil prekinjen, ker je bila strankama in državnemu tožilstvu dana možnost, da Sodišču Evropske Unije predložijo vprašanje za predhodno odločanje.
- 2 Do izteka roka, ki so ga imeli stranki in državno tožilstvo na voljo za predložitev trditev, za katere menijo, da bi jih moralo to sodišče glede na upoštevnost predložiti v navedenem vprašanju za predhodno odločanje, so bili predloženi dopisi, ki so v spisu in katerih vsebina je povzeta v nadaljevanju.

PРАВNA PODLAGA

3 [...] (ni prevedeno)

4 [...] (ni prevedeno).

5 [...] (ni prevedeno)

[Predlog za uporabo nujnega ali hitrega postopka, ki ga je predložitveno sodišče zavrnilo]

6 [...] (ni prevedeno)

[Predlog za morebitno predložitev vprašanja za predhodno odločanje o stroških tega postopka, ki ga predložitveno sodišče zavrača]

7 [...] (ni prevedeno)

8 [...] (ni prevedeno)

[Člen 267 PDEU in druge določbe prava Unije o vlaganju predlogov za sprejetje predhodne odločbe ter Priporočila Sodišča Evropske unije nacionalnim sodiščem v zvezi z začetkom postopka predhodnega odločanja]

9 V okviru predloga se uporabljajo te direktive Skupnosti:

– *Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, členi 3, 5, 6 in 7*

– *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu, člen 7*

10 V okviru predloga se uporabljajo ta nacionalna pravila:

– *Orden de 5/5/1994 sobre transparencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios (odredba z dne 5. maja 1994 o preglednosti finančnih pogojev za hipotekarna posojila), točka 4 priloge II in člen 5 odredbe*

– *Ley 5/2019 de 15 de marzo, que regula los contratos de crédito inmobiliario (zakon 5/2019 z dne 15. marca 2019 o pogodbah za stanovanjske kredite), člen 14, ki se nanaša na preglednost*

– *Real Decreto Legislativo 1/2007 de 16 de noviembre, Texto Refundido de la Ley General para la Defensa de Consumidores y Usuarios (kraljeva zakonska uredba 1/2007 z dne 16. novembra 2007 o spremembi splošnega zakona o varstvu potrošnikov in uporabnikov), členi 8(b) in (d), 60, 80, 82, 83*

- Ley 26/88 de 29 de julio sobre disciplina e intervención de entidades de crédito (zakon 26/88 z dne 29. julija 1988 o nadzoru nad kreditnimi institucijami)
 - Ley 7/98 de 13 de abril, de condiciones generales de la contratación (zakon 7/1998 z dne 13. aprila 1998 o splošnih pogodbenih pogojih), členi 3, 8(1) in (2), 5(5), 7 in 10
 - Código Civil (civilni zakonik), člen 1303 in druge povezane določbe.
- 11 Predmet spora v tem postopku je pogoj, ki se nanaša na provizijo za odobritev posojila, iz notarskega zapisa o hipotekarnem posojilu, sestavljenega 3. novembra 2005 pred notarjem [...] (ni prevedeno), v katerem je tožeča stranka navedena kot hipotekarna posojilojemalka, tožena stranka pa kot posojilodajalka in upnica. V pogoju 4.1 tega notarskega zapisa je bila določena provizija za odobritev posojila v višini 0,25 % posojene glavnice, ki jo je bilo treba obračunati in jo je moral posojilojemalec plačati banki ob sestavi notarskega zapisa o hipotekarnem posojilu, in sicer z bremenitvijo tekočega računa.
- 12 Sodišče Evropske unije je v sodbi z dne 16. julija 2020 v združenih zadevah C-224/19 in C-259/19 odločilo o proviziji za odobritev posojila, vendar ne glede na posebne predpise, ki urejajo navedeno provizijo, v sodbi z dne 16. marca 2023 pa tudi o nadzoru nad nepoštenostjo takega pogoja. Na podlagi sodbe Sodišča Evropske unije z dne 16. julija 2020 je večina pokrajinskih sodišč v Španiji odločila, da se provizija za odobritev hipotekarnih posojil razglasi za nično, in bankam naložila vračilo zneskov, ki so jih stranke plačale, skupaj z obrestmi. Merilo, ki je bilo v tej sodbi Sodišča upoštevano pri ugotovitvi ničnosti te provizije, je, da jo banke lahko zaračunajo le, če lahko dokažejo, da so za stranko posojilojemalca opravile storitev, ki upravičuje ta strošek. V tej sodbi Sodišča je navedeno, da provizija za odobritev posojila ni bistvo pogodbenega razmerja, da njena vključenost v skupne stroške posojila ne pomeni, da je del učinkovite obrestne mere niti da gre za bistveno storitev iz pogodbe, ter da za provizijo za odobritev posojila vsekakor velja okrepljen nadzor nad nepoštenostjo. Sodišče je ugotovilo, da lahko pogoj, ki potrošniku nalaga plačilo provizije za odobritev posojila, v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje med pogodbenimi pravicami in obveznostmi strank v nasprotju z zahtevo dobre vere, če banka ne dokaže, da ta provizija ustreza dejansko opravljenim storitvam in stroškom, ki so ji nastali. Ta sodna praksa je bila podprta s sodbami Audiencia Provincial de Zaragoza (pokrajinsko sodišče v Zaragozi, Španija), 5. senat, z dne 17. decembra 2020, Audiencia Provincial de Lérida (pokrajinsko sodišče v Léridi, Španija), 2. senat, z dne 27. novembra 2020, in Audiencia Provincial de Madrid (pokrajinsko sodišče v Madridu, Španija), 11. senat, z dne 9. oktobra 2020. Sodba Sodišča z dne 16. marca 2023 sledi zgledu prejšnje sodbe Sodišča z dne 16. julija 2020, pri čemer se ne šteje, da lahko pogodbeni pogoj o proviziji za odobritev posojila samodejno preneha biti predmet preglednosti, v okviru katere je treba upoštevati: (i) besedilo pogoja; (ii) informacije, ki jih je kreditna institucija zagotovila posojilojemalcu, vključno z informacijami, ki jih mora zagotoviti v skladu s sektorsko zakonodajo; (iii) oglaševanje kreditne institucije v zvezi s to vrsto

posojil ter iv) „stopnjo pozornosti, ki jo je mogoče pričakovati od povprečnega potrošnika, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren“.

13 Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija), prvi senat, je v sodbi 816/2023, rec. 919/2019, z dne 29. maja 2023 ugotovilo, da pomanjkanje dokazov o storitvah, ki so plačane s provizijo za odobritev posojila, ne pomeni nujno, da je provizija neveljavna, saj je ocenilo, da po navedbah Sodišča to ni bistven pogoj za njeno veljavnost. Zato je treba opraviti analizo preglednosti in vsebine, vendar z jasnim izhodiščem: storitve, ki so plačane s provizijo za odobritev posojila, so sestavni del same odobritve hipotekarnega posojila in so naštete ali opredeljene v sektorski zakonodaji.

14 V sodbi Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) 816/2023 z dne 29. maja 2023 je podrobno analizirana sodba Sodišča EU in v zvezi z njo poudarjeno naslednje:

1. Izključiti je treba, da je provizija za odobritev posojila del glavnega predmeta pogodbe, tako da se z vidika posojilojemalca ohrani ozka razlaga pojma bistvenega elementa pogodbe o posojilu in da se kot bistveni element upoštevajo le pogodbene obresti.

Zato Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) meni, da je treba nacionalno sodno prakso spremeniti tako, da se glede na to, da provizija za odobritev posojila ni del bistvenih elementov pogodbe v smislu člena 4(2) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, lahko opravi vsebinski nadzor nad njo (nadzor nepoštenosti).

2. S provizijo za odobritev posojila se povrnejo stroški preučitve, odobritve ali obdelave hipotekarnega posojila ali kredita. Provizija za odobritev posojila torej sama po sebi ni nepoštena.

3. Pogoj o proviziji za odobritev posojila mora poleg tega, da je napisan jasno in razumljivo, prestati tudi nadzor nad materialno preglednostjo, kadar gre za pogodbo, sklenjeno s potrošniki ali uporabniki. V tem smislu mora nacionalno sodišče, da bi odločilo o zakonitosti tega pogoja, preveriti:

– ekonomske posledice, ki izhajajo iz tega pogoja za potrošnika, kar pomeni, da potrošnik lahko razume naravo storitev, ki se opravijo v zameno za stroške, predvidene v tem pogoju;

– da se različni stroški, predvideni v pogodbi, ali storitve, ki so plačane z njimi, ne prekrivajo;

– ali je finančna institucija zagotovila obvezne informacije v skladu z nacionalno zakonodajo in ali jih je vključila v svojo ponudbo ali predhodno oglaševanje v zvezi s vrsto sklenjene pogodbe. In ali je mogoče, da je potrošnik na podlagi teh informacij ali oglaševanja ustrezno seznanjen z ekonomsko vsebino in delovanjem pogoja o proviziji za odobritev posojila v pogodbi, to je da pozna razloge, ki upravičujejo nadomestilo, ki ga predstavlja provizija za odobritev

posojila, tudi če posojilodajalec v pogodbi ni dolžan navesti narave vseh storitev, opravljenih v zameno za provizijo za odobritev posojila;

– oceniti posebno pozornost, ki jo povprečni potrošnik nameni takemu pogoju, če ta določa celotno plačilo znatnega zneska ob odobritvi posojila ali kredita.

4. Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) za namene preučitve morebitne nepoštenosti pogoja navaja, da Sodišče meni, da:

– je treba, kar zadeva dobro vero, preveriti, ali je lahko posojilodajalec, če s potrošnikom lojalno in pravično posluje, razumno pričakoval, da bi potrošnik tak pogoj sprejel v okviru posamičnih pogajanj;

– v zvezi z znatnim neravnovesjem ni mogoče trditi, da pogoj, ki določa provizijo za odobritev hipotekarnega posojila ali kredita, nikakor ne upošteva ravnovesja med pravicami in obveznostmi strank, ki izhajajo iz pogodbe, temveč je treba presoditi, ali strošek ni nesorazmeren glede na znesek posojila oziroma ali storitve, plačane s to provizijo, niso že vključene v druge postavke, ki se zaračunajo potrošniku (točke 51, 58 in 59).

15 V zvezi z nacionalnimi predpisi, ki se uporabljajo za informacije, ki jih mora kreditna institucija posredovati potrošniku v pogodbah o hipotekarnem posojilu ali kreditu, zlasti v zvezi s provizijo za odobritev posojila, je v sodbi Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) z dne 29. maja 2023 navedeno:

1. V pravilih o bančni preglednosti je provizija za odobritev posojila deležna posebne obravnave, ki se razlikuje od obravnave drugih bančnih provizij.

Odredba z dne 5. maja 1994 o preglednosti finančnih pogojev za hipotekarna posojila (na podlagi katere je bila sklenjena sporna pogodba) v odstavku 4 Priloge II določa:

„4. Provizije

1. Provizija za odobritev posojila – Vsi izdatki za preučitev posojila ali za odobritev ali obravnavo hipotekarnega posojila oziroma drugi podobni izdatki, ki so povezani z dejavnostjo subjekta posojilodajalca in ki nastanejo z odobritvijo posojila, morajo biti obvezno vključeni v enotno provizijo, imenovano provizija za odobritev posojila, ki jo je treba plačati le enkrat. Njen znesek ter oblika in datum plačila se opredeljeni v tem pogoju. [...]

2. Druge provizije in naknadni stroški – Poleg „provizije za odobritev posojila“ se lahko v breme posojilojemalca dogovorijo samo: [...]

(c) provizije, ki so bile pravilno sporočene centralni banki Španije v skladu z določbami odredbe z dne 12. decembra 1989 in njenih izvedbenih uredb ter ki ustrezajo zagotavljanju posebne storitve subjekta, ki ni zgolj običajno upravljanje posojila.“

2. To različno obravnavanje provizije za odobritev posojila in drugih bančnih provizij se je ohranilo v prvotnem besedilu *Ley 2/2009, de 31 de marzo, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito* (zakon 2/2009 z dne 31. marca 2009 o sklepanju potrošniških pogodb o hipotekarnih posojilih ali kreditih in posredniških storitvah pri sklepanju posojilnih ali kreditnih pogodb). Njegov člen 5 je glede obveznosti preglednosti v zvezi s tarifami za provizije in pristojbine določal:

„1. Podjetja svobodno določijo svoje tarife za provizije, pogoje in stroške, ki se lahko prenesejo na potrošnike, brez drugih omejitev kot so te, ki so v zvezi z nepoštenimi pogoji določene v tem zakonu, zakonu z dne 23. julija 1908 in v kraljevi zakonski uredbi 1/2007 z dne 16. novembra.

Pri tarifah provizij ali nadomestilih in stroških, ki se lahko prenesejo na potrošnike, vključno za dejavnosti svetovanja, se navede, v katerih primerih in, če je ustrezno, kako pogosto se uporabljajo. Provizije ali nadomestila in stroški, ki se prenesejo na stranko, morajo ustrezati dejansko opravljenim storitvam ali nastalim stroškom. Za storitve, ki jih stranka ni izrecno sprejela ali zahtevala, ni treba plačati nobene provizije ali stroškov.

2. Ne glede na določbe prejšnjega odstavka:

(a) se za hipotekarna posojila ali kredite uporabljajo določbe o nadomestilu za predčasno odplačilo iz posebne zakonodaje, ki ureja hipotekarni trg, razen v primeru hipotekarnih posojil ali kreditov, odobrenih pred 9. decembrom 2007, če pogodba določa ureditev provizije za predčasno odplačilo iz *Ley 2/1994, de 30 de marzo, sobre Subrogación y Modificación de Préstamos Hipotecarios* (zakon 2/1994 z dne 30. marca 1994 o subrogaciji in spremembi hipotekarnih posojil), ki se uporablja v tem primeru.

(b) pri stanovanjskih hipotekarnih posojilih ali kreditih provizija za odobritev posojila, ki se plača samo enkrat, vključuje vse stroške preučitve, odobritve ali obravnave hipotekarnega posojila ali kredita ali druge podobne stroške, neločljivo povezane z dejavnostjo družbe, ki nastanejo pri odobritvi posojila ali kredita. V primeru posojil ali kreditov, izraženih v tuji valuti, provizija za odobritev posojila vključuje tudi morebitno provizijo za pretvorbo valute v zvezi z začetnim izplačilom posojila ali kredita.

Druge provizije in stroški, ki se lahko prenesejo na potrošnika in ki jih podjetje uporablja za ta posojila ali kredite, morajo ustrezati opravljanju posebne storitve, ki ni odobritev ali običajno upravljanje posojila ali kredita.“

3. Zdaj je ta pravna ureditev vsebovana v *Ley 5/2019, de 15 de marzo, reguladora de los contratos de crédito inmobiliario* (zakon 5/2019 z dne 15. marca 2019 o pogodbah za stanovanjske kredite), katerega člen 14, ki se nanaša na pravila preglednosti pri trženju stanovanjskih posojil, določa:

„3. Na potrošnika se lahko prenesejo le stroški ali provizije za storitve, povezane s posojili, ki jih je posojilodajalec ali potencialni posojilodajalec dokončno zahteval ali izrecno sprejel, in pod pogojem, da se nanašajo na dejansko opravljene storitve ali nastale stroške, ki jih je mogoče dokazati.

4. Če je dogovorjena provizija za odobritev posojila, jo je treba plačati samo enkrat in vključuje vse stroške preučitve, obdelave ali odobritve posojila ali druge podobne stroške, ki so neločljivo povezani z dejavnostjo posojilodajalca v zvezi z odobritvijo posojila. V primeru posojil, izraženih v tuji valuti, provizija za odobritev posojila vključuje tudi morebitno provizijo za pretvorbo valute v zvezi z začetnim izplačilom posojila.“

Poleg tega, da v okviru nove zakonske ureditve ostaja drugačno obravnavanje provizije za odobritev posojila glede na druge provizije, ki se uporabljajo za hipotekarna posojila ali kredite, je treba opozoriti, da ta provizija za odobritev posojila ustreza stroškom, ki so „neločljivo povezani“ z dejavnostjo v zvezi z odobritvijo posojila ali kredita, in zato ne vključuje nobene druge vrste stroškov, ki niso neločljivo povezani s to odobritvijo.

Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) je v sodbi z dne 29. maja 2023 zelo jasno navedlo, da ni mogoča enotna rešitev glede veljavnosti ali ničnosti pogoja, s katerim je določena provizija za odobritev posojila, saj je to odvisno od posamične preučitve vsakega primera v skladu z izvedenimi dokazi.

- 16 Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) je v navedeni sodbi 816/23 ugotovilo, da je provizija za odobritev posojila veljavna na podlagi teh utemeljitev:

finančna institucija je v celoti upoštevala odredbo z dne 5. maja 1994 (zakonodaja, ki se uporablja *ratione temporis*). Natančneje: (i) provizija obsega vse stroške preučitve, odobritve ali obdelave posojila, ki so neločljivo povezani z dejavnostjo v zvezi z odobritvijo posojila; (ii) navedena je kot „provizija za odobritev posojila“ in ne pod imeni, ki bi lahko povzročila zmedo; (iii) provizija se obračuna enkrat, in sicer na začetku; (iv) znesek, način in datum poravnave so izrecno določeni v pogodbenem pogoju. Obračunani znesek ni nesorazmeren, saj je provizija znašala 0,65 % glavnice posojila, povprečni stroški pa se gibljejo med 0,25 % in 1,5 %.

- 17 Sodišča morajo torej v skladu s smernicami, ki jih je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) predstavilo v navedeni sodbi 816/23, analizirati, ali vsak od obravnavanih pogojev prestane nadzor preglednosti in vsebine, saj provizija za odobritev posojila ni del plačila za pogodbo.

IZREK

SODIŠČE JE SKLENILO:

- 18 V tej fazi postopka se postopek prekine.

- 19 Sodišču Evropske unije se predloži predlog za sprejetje predhodne odločbe, da odgovori na naslednji vprašanji:
- 20 **Prvo vprašanje.** Ali pravo Unije nasprotuje razlagi Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v zvezi s provizijo za odobritev posojila, v skladu s katero zgolj navedba zneska, ki izhaja iz tega pogoja, v notarskem zapisu o hipoteki in to, da ta znesek ne presega določene meje, zadostuje za ugotovitev, da ob upoštevanju člena 4(2) Direktive 93/13/EGS ni nepoštenosti zaradi pomanjkanja preglednosti, tudi če v pogoju ni navedeno, kaj zajema ta provizija in kdaj se plača?
- 21 **Drugo vprašanje.** Ali ne bi bilo treba – v primeru, da je potrošnik o zadevnem pogoju predhodno obveščen in se ne šteje, da je ta pogoj del dejavnosti bančnega kreditiranja, kot je določeno v Direktivi 2014/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta, ter se šteje, da ni povezan s pogodbenimi obrestmi – izdati račune in podrobno opredeliti navedene storitve, preden se zadevni stroški prenesejo na potrošnika, ter ali niso take opustitve v nasprotju s pravom Unije, ker vplivajo na preglednost navedenega pogoja v materialnem smislu?

[...] (ni prevedeno) [Končne postopkovne navedbe]